

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

QarMII rektori

_____ Bazarov O.Sh.

“ ” _____ 2022 yil

SOLIQLAR VA MAJBURIY TO'LOVLAR HISOB
FANINING

O'QUV DASTURI

Bilim sohalari: 200000 – Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq

Ta'lim sohalari: 230000 – Iqtisod

Ta'lim yo'nalishlari: 5230900 – Buxgalteriya hisobi va audit (*tarmoqlar bo'yicha*)

Qarshi – 2022 yil

Fanning o'quv dasturi Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti "Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrasining 2022 yil 22 iyundagi 21-sonli, Iqtisodiyot fakul'teti Kengashining 2022 yil 24 iyundagi 11-sonli hamda Institut Kengashining 2022 yil 28 iyundagi 11-sonli yig'ilishlarida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan.

Tuzuvchi:

Djalilov R.H.

**"Buxgalteriya hisobi va audit"
kafedrası katta o'qituvchisi**

Taqrizchilar:

Egamberdiyeva S.R.

**"Buxgalteriya hisobi va audit"
kafedrası dotsenti**

Choriyev L.N.

**"Langar tabiati" MChJ
raisi**

I. O'QUV FANINING DOLZARBLIGI VA OLIY KASBIY TA'LIMDAGI O'RNI

Ushbu dastur iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida iqtisodiyot real sektorlarida Soliqlar va majburiy to'lovlar hisobining o'rne va ahamiyati, mamlakatimizda iqtisodiyotni liberallashtirish va modernizatsiyalash, barqaror iqtisodiy o'sish yo'nalishi mustahkamlanib bormoqda. Bunda hukumatimiz tomonidan ishlab chiqilgan iqtisodiy siyosatning to'la va izchil amalga oshirilishi, iqtisodiyotning muhim ustuvor tarmoqlarining belgilab berilishi hamda ularni rivojlantirish bo'yicha barcha imkoniyatlarning safarbar etilishi muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida qonun ustivorligini ta'minlash fuqarolarning islohotlarimizga bo'lgan ishonchini mustahkamlab, uning hayotiylikini ko'rsatmoqda. Shuning uchun islohotlarni amalga oshirishning bugungi bosqichida iqtisodiy qonunlarga amal qiluvchi tadbirkorlik subyektlarini rag'batlantirish yo'llaridan biri sifatida soliq yukini kamaytirish, soliqlarni unifikatsiya qilish tadbirlarini misol qilib keltirish mumkin. Soliqlar va soliqqa tortish yo'nalishidagi mutaxassislar mamlakatimizda amalga oshirilayotgan soliq islohotlarining ma'no-mohiyatini anglashi, iqtisodiy bilimlarga ega bo'lishi bilan bir qatorda xo'jalik yurituvchi subyektlarning budjet oldidagi qarz majburiyatlarini hisobini yuritish tartiblarini, soliqlar va boshqa majburiy ajratmalar hisobkitoblarini hamda hisobotlarini tuzish ko'nikmalarga ega bo'lishi zarur.

II. O'QUV FANINING MAQSADI VA VAZIFASI

“Soliqlar va majburiy to'lovlar hisobi” fanining asosiy maqsadi – hozirgi globallashtirish sharoitida ho'jalik subyektlarida Soliqlar va majburiy to'lovlar hisobini yuritilishini to'g'ri yo'lga qo'yish, ularning qonuniy va me'yoriy hujjatlarga muvofiq amalga oshirilishini ta'minlash, soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni hujjatlada aks ettirish, ho'jalik subyektlarida soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar xolatini soliq hisobotlarida aks ettirilishini tashkil qilish yo'nalishlarini nazariy hamda amaliy jihatdan asoslangan holda o'rgatishdan iboratdir

Fanning vazifasi – talabalarga soliqlar va majburiy to'lovlar hisobini yuritishning va tashkil etishning me'yoriy-huquqiy tartibga solish asoslari, Soliqlar va majburiy to'lovlar hisobini yuritishning metodik usullari, buxgalteriya va soliqlar hamda boshqa majburiy to'lovlar hisobini taqqoslash qo'rsatkichlarini (tavsifini), buxgalteriya va soliq hisobining Soliq kodeksiga muvofiq aloqasini, Soliqlar va majburiy to'lovlar hisobi obyektlarini, metodlarini va tamoyillari, soliqqa tortish maqsadida daromadlar va xarajatlarni turkumlanishi, soliq bazasini shakllantirish tartibini va soliqlar hisob-kitobini, bevosita va bilvosita soliqlar hamda majburiy to'lovlar hisobini yuritish tartibi, soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar hisobotini tuzish va taqdim etish tartibi, me'yoriy hujjatlar asosida o'rgatishdan iborat.

Talaba:

- soliq hisobini yuritishni va tashkil etishni me'yoriy-huquqiy tartibga solish asoslarini;
- soliq hisobini tashkil etish tizimlarini;
- soliq hisobini yuritishni metodik usullarini;
- buxgalteriya va soliq hisobini taqqoslash ko'rsatkichlarini;
- soliqqa tortish maqsadida xarajatlarni turkumlash va hisoblash usullarini;
- soliq hisobi obyektlari, metodlari va tamoyillarini;
- turli xo'jalik operatsiyalarini buxgalteriya hisobida yuritish tartibini;
- soliq bazasini shakllantirish tartibi va soliqlar hisob-kitobini;

- moliyaviy natijalarni shakllanishi va soliqqa tortish bazasini aniqlash haqida tasavvurga yega bo'lishi;

Talaba:

- soliq va majburiy to'lovlarning hisobini yuritish va hisob-kitobini tuzish va taqdim etish tartibini;

- foyda, qo'shilgan qiymat va boshqa soliqlar hisobini yuritish tartibi;

- korxona va tashkilotlarning moliyaviy hisobotlarini tuzishni;

- soliq hisobini tashkil etish konsepsiyalari va asoslarini;

- soliq hisobi predmeti va uning usullarini;

- soliqlarni hisoblash va soliq hisobotini tuzishni bilishi va ulardan foydalana olishi;

Talaba:

- soliqqa tortish maqsadida buxgalteriya hisobi registrilarini yuritish;

- soliq hisobining analitik registrilarida aks ettirish;

- soliq hisobini yuritish maqsadida tegishli hisob-kitoblarni amalga oshirishni;

- yagona schyotlar rejasidan foydalanish sharoitida buxgalteriya provodkalarini tuzish;

- moliyaviy natijalarni shakllanishi va soliqqa tortish bazasini aniqlash;

- soliq hisoboti tuzish tartiblarini o'rganish soliq hisobot shakllarini tuzish (hisob-kitoblar), soliqlarni hisoblash va moliyaviy hisobotni tuzish bo'yicha ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

III. FANNI O'QITISHDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARI HAMDA O'QUV MASHG'ULOTLARINI LOYIHALASH

Fanni o'qitishda interfaol, kommunikativ, o'quv adabiyotlaridan tashqari autentik materiallar: audio, video, jurnallar, internet manbalaridan o'zlashtirilgan bilimlar majmuasini amaliyotda kuzatilayotgan dalil va hodisalarga bog'lay olish, olingan natijalarni baholash, tahlil qilish orqali kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan bilim, malaka va kompetentsiyalarni innovatsion tafakkur layoqati negizida shakllantirishga alohida e'tibor qaratish talab etiladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, o'quv mashg'ulotlarini loyihalash jarayonida:

- mezonni tanlash;

- o'quv maqsadlarini toifalash;

- o'quv materiallarini modullashtirish;

- ularni o'rganish, tahlil qilish va qayta ishlash;

- o'rganish natijalarini aniqlash kabi omillarga qaratish orqali ta'lim oluvchida nazariy bilimlar puxta egallanishi hamda ularni amaliyotda qullash ko'nikmasini shakllantirish, mustaqil ta'limni samarali tashkil etish talab etiladi.

IV. ASOSIY NAZARIY QISM (MA'RUZA MASHG'ULOTLARI)

1-mavzu. "Soliqlar va majburiy to'lovlar hisobi"ning obyekti va predmeti

Soliqlar va majburiy to'lovlar hisobining obyektlari. Soliqlar va majburiy to'lovlar hisobining predmeti. Soliqlar va majburiy to'lovlar hisobining hisobi obyektlarini aniqlash va baholash tamoyillari. Soliq bazasi, soliq stavkalari, soliq davri va soliqqa tortishni boshqa yelementlarini aniqlash va baholash tamoyillari.

2-mavzu. Soliq hisobi tizimi va hisob siyosati

Buxgalteriya va soliq hisobini taqqoslash tavsifi. Buxgalteriya va soliqhisobini tashkil etish va yuritishni jahon amaliyoti. Soliq kodeksi, xarajatlar tarkibi to'g'risidagi nizom

asosida soliq hisobini tashkil etishning asosiy talablari. Soliqqa tortish maqsadida hisob siyosatini shakllanishi, rasmiylashtirish tartibi.

3-mavzu. Foyda va jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'ining hisobi

Foyda solig'ini hisoblashda soliqqa tortiladigan bazani aniqlash tartibi. Soliq hisobotlarini (hisob-kitobini) tuzish va muddatida taqdim etish tartibi. Foyda solig'i hisobotini tarkibi va mazmuni. Jismoniy shaxslarning daromadidan olinadigan soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar bo'yicha budjet bilan hisoblashi amalga oshirish.

Foyda solig'i bo'yicha analitik registrini yuritish tartibi. Jismoniy shaxslarning soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarni hisob registrarlarida qayd qilish. Foyda solig'i bo'yicha imtiyozlarni hisobga olish tartibi.

4-mavzu. Qo'shilgan qiymat va aksiz soliqlarining hisobi

Qo'shilgan qiymat solig'i tushunchasi va uning davlat budjetining daromad qismidagi ulushi. Qo'shilgan qiymat solig'i to'lovchilari. Qo'shilgan qiymat solig'I obyektlariini hujjatlashtirish. Soliq hisobi tamoyillari asosida qo'shilgan qiymat solig'ini hisoblash. Qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha soliq hisobotini tuzish va taqdim etish.

Qo'shilgan qiymat solig'i oborotini aniqlash. Qo'shilgan qiymat solig'I bo'yicha imtiyozlarni hisobga olish tartibi.

Aksiz solig'i bo'yicha taqdim yetiladigan hisob-kitoblarni to'ldirish va taqdim etish tartiblari.

Xo'jalik yurituvchi subyektlarning mahsulot ishlab chiqarish dasturi; mahsulot realizatsiya hajmi; mahsulot bahosi; mahsulot tannarxi; mahsulotning kelishilgan yerkin bahosi; soliq imtiyozlari va amaldagi soliq stavkalari. Import qilinadigan ishlar, xizmatlar va tovarlar bo'yicha bojxona bojlarining hisobi, yukbojxona deklaratsiyasini tuzish va taqdim etish tartiblari.

5-mavzu. Mol-mulk va resurs soliqlari hisobi

Mol-mulksolig'i hisobini tashkil etish asoslari. Mol-mulk solig'i obyektlari hisobi va soliq to'lovchilar. Mol-mulksolig'i bo'yicha imtiyozlarni aks ettirish. Mol-mulk solig'i obyektlarini aniqlashda (baholash, qayta baholash, amortizatsiya summalarini hisoblashda) soliq hisobi ma'lumotlaridan foydalanish. Mol-mulk solig'i hisobi va hisobotini tuzish va taqdim etish.

Resurs to'lovlar: yer solig'i, suv resurslaridan va yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq hisobini tashkil etish asoslari. Soliq obyektlari, bazalari hamda hajmini hisobini yuritish. Qo'shimcha foyda solig'i obyektlari va ularni hisobga olish tartiblari. Soliq bazasi va budjetga hisoblanadigan soliqlar miqdorini aniqlash.

Bonuslar va ularning turlari, obyektlari. Imzoli va tijoratbop topilma bonuslari bazasi, ular aniqlash va budjetga to'lanadigan to'lovlar miqdorini hisoblash hamda to'lash tartiblari. Soliqlarni hisoblash va hisobotlarni tuzishda soliq hisobi ma'lumotlaridan foydalanish. Soliq hisob-kitoblarini taqdim etish.

6-mavzu. Soliq solishning soddalashtirilgan tartibda to'lanadigan soliqlar hisobi

Soddalashtirilgan soliq to'lovchilari. Soddalashtirilgan soliq bo'yicha soliqqa tortish obyektlari. Soliq stavkalari, soliq imtiyozlari va ularning qo'llanilishi hamda hisobi. Mikrofirmalar va kichik korxonalar uchun hisob yuritishning soddalashtirilgan tizimi.

2019 yil 1 yanvardan boshlab:

- yillik oboroti 1 mlrd. So‘mgacha bo‘lgan mikro firma va kichik korxonalar uchun yagona soliq to‘lovi, mol-mulks olig‘i, yer solig‘i hamda suv resurslaridan foydalanganlik uchun to‘lash hamda hisobini yuritish tartibi belgilandi;

- yillik oboroti 1 mlrd. So‘mdan oshgan mikrofirma va kichik korxonalar uchun umumbelgilangan tartibda barcha soliqlarni to‘lash hamda hisobini yuritish tartibi belgilandi;

- yillik oboroti 100 mln. So‘mgacha bo‘lgan yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun qat’iy so‘mdagi soliq belgilandi;

-yillik oboroti 100 mln. so‘mdan 1 mlrd.gacha bo‘lgan yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun yagona soliq to‘lovi, mol-mulk solig‘i, yer solig‘i hamda suv resurslaridan foydalanganlik uchun to‘lash hamda hisobini yuritish tartibi belgilandi;

Qishloq xo‘jaligi tovarlari ishlab chiqaruvchi korxonalar uchun yagona yer solig‘i hisob-kitobi, yer uchastkalarining normativ qiymatini hisoblab chiqish, hisobotlarni tuzish va toshshirish tartibi. Yagona yer solig‘i to‘lovchisi hisoblangan qishloq xo‘jaligi tovarlari ishlab chiqaruvchilari ixtiyoriy ravishda qo‘shilgan qiymat solig‘ini to‘lashga o‘tishi belgilandi.

7-mavzu. Budjetdan tashqari maqsadli jamg‘armalarga majburiy to‘lov va ajratmalar hisobi

Yagona ijtimoiy to‘lov bo‘yicha hisobotlar tizimi. Yagona ijtimoiy to‘lovni hisoblash bazasi va to‘lovlar miqdorini aniqlash.

Yagona ijtimoiy to‘lov va mehnatga haq to‘lash fondini hisoblash tariblari. Pensiya to‘lovi bo‘yicha xarajatlarni qoplash hisob-kitoblari. Yuridik shaxslar tomonidan davlat ijtimoiy sug‘urtasi xarajatlari bo‘yicha to‘lovlarning pensiya jamg‘armasi mablag‘lari hisobidan amalga oshirilishi.

Ayrim toifadagi jismoniy shaxslar uchun yagona ijtimoiy to‘lovni hisoblab chiqarish va to‘lashni hisobga olish. Avtotransport yig‘imlarini hisobga olish. Majburiy to‘lovlarni hisoblash va birxillashtirilgan soliq hisobotlarni taqdim etish tartibi.

V. Amaliy mashg‘ulotlarlar bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg‘ulotlarini o‘tkazishda quyidagi didaktik tamoyillarga amal qilinadi:

- amaliy mashg‘ulotlarining maqsadini aniq belgilab olish;
- o‘qituvchining innovatsion pedagogik faoliyati bo‘yicha bilimlarni chuqurlashtirish imkoniyatlariga talabalarda qiziqish uyg‘otish;
- talabada natijani mustaqil ravishda qo‘lga kiritish imkoniyatini ta‘minlash;
- talabani nazariy-metodik jihatdan tayyorlash;
- amaliy mashg‘ulotlar nafaqat aniq mavzu bo‘yicha bilimlarni yakunlash, balki talabalarni tarbiyalash manbai hamdir.

Amaliy mashg‘ulotlar bo‘yicha quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. “Soliqlar va majburiy to‘lovlar hisobi”ning obyekti va predmeti.
2. Soliq hisobi tizimi va hisob siyosati.
3. Foyda va jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig‘ining hisobi.
4. Qo‘shilgan qiymat va aksiz soliqlarining hisobi.
5. Mol-mulk va resurs soliqlari hisobi.
6. Soliq solishning soddalashtirilgan tartibda to‘lanadigan soliqlar hisobi.
7. Budjetdan tashqari maqsadli jamg‘armalarga majburiy to‘lov va ajratmalar hisobi.

Amaliy mashg'ulot mavzularida fanning ishchi o'quv dasturini ishlab chiqishda qo'shimcha va o'zgarishlar kiritilishi mumkin.

Amaliy mashg'ulot o'tkazishda multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada har bir akadem guruha alohida o'tiladi. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tiladi, "Keys-stadi" texnologiyasi ishlatiladi, keyslar mazmuni o'qituvchi tomonidan belgilanadi.

Ko'rgazmali materiallar va axborotlar multimedia qurilmalari yordamida uzatiladi.

VI. MUSTAQIL TA'LIM

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Yuridik shaxslardan tomonidan to'lanadigan soliqlar bo'yicha imtiyozlar hisobi.
2. Savdo va umumiy ovqatlanish korxonalaridan undiriladigan yalpi tushumdan yagona soliq to'lovi hisobi.
3. Import qilinadigan tovar (xizmat)lar uchun qo'shilgan qiymat solig'ining hisobi.
4. Import qilinadigan aksiz osti tovarlari uchun aksiz solig'i hisobi.
5. Norezident yuridik shaxslar tomonidan to'lanadigan soliqlar hisobi.
6. Tijorat banklari va sug'urta tashkilotlari tomonidan to'lanadigan soliq va majburiy to'lovlar hisobi.
7. Respublika yo'l jamg'armasiga majburiy ajratmalarni hisoblash va ularning hisobi.
8. Qo'shilgan qiymat solig'ining buxgalteriya hisobi.
9. Foydani soliqqa tortishda soliqqa tortiladigan bazaning manbaalarini aniqlash tartibi va hisobi.
10. Soddalashtirilgan soliq bo'yicha soliqqa tortish obyektlari, soliq stavkalari.

Fanning ishchi o'quv dasturini ishlab chiqishda mustaqil ta'lim va mustaqil ish mavzularida qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritilishi mumkin.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

VII. FAN BO'YICHA KURS ISHI (LOYIHASI)

Fan bo'yicha kurs ishi o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

VIII. ASOSIY VA QO'SHIMCHA O'QUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI

ASOSIY ADABIYOTLAR

1. Almardonov M. Yuridik shaxslarni soliqqa tortish. –T.: "Cho'lpon nomidagi NMIU", 2013. – 296 b.
2. Vahobov A., Jo'raev A. Soliqlar va soliqqa tortish. Darslik. –T: "IQTISOD-MOLIYA", 2019. – 408 b.
3. Jo'raev A., Usmanova M. Jismoniy shaxslarni soliqqa tortish. O'quv qo'llanma. – T.: "Sano-standart" nashriyoti, 2015. –232 b.
4. Jo'raev A.S., Safarov G'.A, Meliyev O.R. Soliq nazariyasi. O'quv qo'llanma. –T.: "Iqtisod-moliya", 2019. - 325 b.
5. Karimov A., Kurbanbayev J., Jumanazarov S. Buxgalteriya hisobi. Darslik. – T.:Iqtisod-moliya, 2019. - 512 b.

6. Norbekov D., Misirov K., Tashmanov G'. Moliyaviy va boshqaruv hisobi. O'quv qo'llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. –194 b.

QO'SHIMSHA ADABIYOTLAR

7. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi –T.: “Adolat”, 2020
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi “O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida”gi PF-4947-sonli Farmoni.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 26 dekabrda “O'zbekiston Respublikasining 2019 yilgi asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari prognozi va Davlat byudjeti parametrlari hamda 2020-2021 yillarga byudjet mo'ljallari to'g'risida”gi PQ-4086-son Qarori.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 18 iyuldagi “Soliq ma'muriyatchiligini tubdan takomillashtirish, soliqlar va boshqa majburiy to'lovlarning yig'iluvchanligini oshirish chora - tadbirlari to'g'risida” gi PF-5116-son Farmoni.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 29 iyundagi “O'zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish kontseptsiyasi to'g'risida”gi PF-5468-sonli Farmoni.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 26 iyundagi “Davlat soliq xizmati organlari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-3802-sonli Qarori.
13. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 488 b.
14. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 104 b.
15. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: “O'zbekiston” NMIU, 2017. – 56 b.
16. Гончаренко Л.И. Налогообложение организаций. Учебник. Москва, КНОРУС. 2018, 385 стр.
17. Романов А.Н., Колчин С.П. Налоги и налогообложение. Учебное пособие. Москва, Инфра-М. 2018, 385 стр.

INTERNET SAYTLARI:

www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.
www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
www.mf.uz – O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti.
www.cbu.uz – O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy sayti.
www.soliq.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat Soliq qo'mitasi rasmiy sayti.
www.stat.uz – O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika qo'mitasining rasmiy sayti.